

Renowacja i zagospodarowanie lapidarium w Porębie Radlnej

W październiku 2023 r. zakończony został remont lapidarium w Porębie Radlnej, znajdującego się na wzgórzu przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym. Remont dotyczył schodów wejściowych, ogrodzenia oraz ustawieniu i odnowieniu krzyży wraz z ich opisem. Całkowity koszt wyniósł 25 tys. zł, z czego dofinansowanie w kwocie 14.250,00 zł w ramach konkursu pn.: „**Małopolska Pamięta – zachowanie miejsc pamięci historycznej**”.

Konserwacja obiektu wykonana ze środków gminy Tarnów i województwa małopolskiego w 2023 r.

Dodatkowo pozyskano środki w kwocie 15 tys. zł. z Fundacji Orlen przez Szkołę Podstawową w Porębie Radlnej na wykonanie tablicy pamiątkowej, renowację tablicy inskrypcyjnej oraz krzyża na terenie tzw. Lapidarium.

Lapidarium to ekspozycja detali architektonicznych nekropolii oraz zieleni, a także miejsce przechowywania i prezentacji zabytkowych elementów pochodzących z cmentarzy wojennych.

Lapidarium w Porębie Radlnej zlokalizowane jest na działce nr 424/1 będącej własnością Gminy Tarnów. Jest to teren starego kościeliska po nieistniejącym drewnianym kościele Parafii Rzymskokatolickiej w Porębie Radlnej, który zawałił się w 1933 r. podczas burzy i obecnie ma charakter "cmentarza cmentarzy". Jest to miejsce pamięci, na którym znajdują się gromadzone latami oryginalne nagrobki i krzyże - elementy pierwotnego wyposażenia z lat 1917-1918 poddane renowacji, które zostały pozyskane podczas kompleksowych remontów cmentarzy wojennych przez pasjonatów historii wykonujących powyższe prace.

W 2006 roku Gmina wykonała drewniane ogrodzenie wsparte na słupkach żelbetowych, alejki żwirowe oraz schody terenowe od strony północnej. Schody na szczyt wzniesienia są najwyższą monolityczną budowlą tego typu we wschodniej części województwa. Wykonano również oświetlenie wzniesienia. Kompletnie zarośnięty teren został oczyszczony z rachitycznych drzew i krzaków, a następnie wyrównany.

Po wykonaniu tych prac szczyt wzniesienia został podzielony na cztery sektory, a w centrum ustawiono duży drewniany krzyż zwrócony frontem w kierunku kościoła. Materiał na krzyż centralny został pozyskany przy wymianie dwóch pierwotnych krzyży cmentarnych na cmentarzu nr 193 w Dąbrówce Szczepanowskiej.

Celem utworzenia lapidarium w Porębie Radlnej w 2006 r. była ekspozycja na wolnej przestrzeni, krzyży i nagrobków pozyskanych podczas remontów cmentarzy wojennych z I wojny światowej oraz prezentacja tych elementów wystroju cmentarzy w skondensowanej formie i przestrzeni.

Lokalizacja ekspozycji w miejscowości Poręba Radlna w Gminie Tarnów była całkowicie uzasadniona, ponieważ powiat tarnowski w latach 1914-1915 był terenem krwawych walk stojących naprzeciw siebie armii zaborców. W powiecie tarnowskim i Tarnowie wybudowano w latach 1916-1918, sto siedemnaście cmentarzy wojennych, z których 114 istnieje do dnia dzisiejszego. To ponad jedna czwarta z 400 cmentarzy wybudowanych w ówczesnej Galicji Zachodniej. Część krzyży nagrobnych została pozyskana w wyniku wymiany na nowe podczas kompleksowych remontów cmentarzy i poddana renowacji. Pozostałe zostały zrekonstruowane na podstawie materiałów archiwalnych.

Lokalizacja Lapidarium jest wyjątkowa. To uformowane wzniesienie stanowiące jedną z odnóg tzw. „Słonej Góry”. To teren w ścisłym centrum wsi Poręba Radlna w bezpośrednim sąsiedztwie szkoły, mogące stanowić punkt widokowy.

Na wzniesieniu tym, gdzie obecnie zlokalizowane jest lapidarium, od czasów średniowiecza stały kolejno co najmniej dwie świątynie, a teren od zawsze nazywany był „kościeliskiem”. To

zaledwie 100 m od czerwonego szlaku turystycznego okalającego Tarnów. Na pobieżne zwiedzenie wszystkich zachodnich galicyjskich cmentarzy potrzeba około roku czasu i pokonania kilku setek kilometrów.

W Lapidarium prezentacja krzyży różnych typów pozwoli na ogólny przegląd ok. 300 cmentarzy, ponieważ te krzyże zestawione w różnych konfiguracjach powtarzają się na mogiłach żołnierskich wielokrotnie. Zachodnio-galicyjskie cmentarze wojenne oprócz wartości historycznych, są również atrakcją turystyczną, a wytyczony po nich szlak niczym nie ustępuje Szlakowi Architektury Drewnianej.

Lapidarium w Porębie Radlnej po całkowitym zagospodarowaniu będzie „cmentarzem cmentarzy”, po zwiedzeniu którego turysta wyruszy w Małopolskę na zwiedzanie tych prawdziwych pereł architektury cmentarnej rozsianych po górach, lasach i nadwiślańskich równinach województwa.

Projekt pn.:

„Renowacja i zagospodarowanie lapidarium w Porębie Radnej”

zrealizowano w ramach konkursu pn.:

„Małopolska Pamięta – zachowanie miejsc pamięci historycznej”

Konserwacja obiektu wykonana ze środków Gminy Tarnów i Województwa Małopolskiego w 2023 r.

Pomoc finansowa: 14.250,00 zł

Wartość zadania: 25.000,00 zł

